ook maar één enkele uitzondering toelaat, hier geen voorschrift kan gegeven zijn, dat overal en te allen tijde van toepassing is.

Mogen we nu vragen: Als in de *Tien Geboden* staat: Gij zult niet dooden, Gij zult niet stelen, — zijn dit dan of zijn het niet, stellige voorschriften, die overal en te allen tijde van toepassing zijn?

Ongetwijfeld.

Maar kan daarom nu gezegd, dat deze voorschriften nooit één enkele uitzondering toelaten?

Kan zelfverweer, kan het verweer van het leven van vrouw en kind, u niet noodzaken een woestaard te dooden?

Hier is dus reeds meer dan »de ééne enkele uitzondering".

Maar zal nu daarom iemand ooit zeggen, dat het: *Gij zult niet dooden*, geen cisch blijft die in *elk strafwetboek* moet staan?

Het verschil van opvatting ten deze spruit o. i. hieruit voort, dat een *Goddelijke ordinantie* en een artikel van een menschelijk *strafwetboek* verschillen.

Verschillen niet daarin, dat de Goddelijke ordinantie *minder volstrekt*, maar dat ze juist omgekeerd in *gansch volstrekten zin* geldt, en dat juist daarom voor elk land en in elken tijd een nadere, een practische formuleering noodig is, om deze ordinantie in het strafwetboek van dat volk, en voor dien tijd, tot haar recht te doen komen.

Onthouding.

VIII.

Wie het schandelijk misbruik van wijn en sterken drank, alsook de gruwzame gevolgen van dit misbruik voor het huislijk en maatschappelijk, voor het zedelijk en godsdienstig leven, *met het wapen van Gods Woord* bestrijden wil, behoeft zich waarlijk niet in kromme bochten te wringen, door allerlei onwaars over het wijngebruik in Israël op te disschen, maar vindt daartoe in de *bestraffende* uitlatingen der Schrift een waar arsenaal.

Als voor het eerst de wijn in de Heilige Schrift vermeld wordt, teekent ze ons Noachs smadelijken toestand, en de zonde van Cham die er uit voortsproot.

Het afgrijselijk misbruik door Loths dochter van den wijn gemaakt, staat ons in Genesis beschreven ter waarschuwing voor alle tijden.

Nabals dronkenschap bracht hem aan den rand des doods, en was ten leste oorzaak van zijn sterven (1 Sam. 25 : 26 v.v.).

»Hoor, mijn zoon, roept de Wijsheid, word wijs en richt uw hart op den weg, en wees niet onder de wijnzuipers noch onder de vleeschvreters, want een zuiper en vraat zal arm worden" (Spreuk. 23 : 19 v.v.).

»Bij wien is wee, vraagt Salomo, bij wien och armen? Bij wien gekijf? Bij wien het geklag? Bij wien wonden zonder oorzaak? Bij wien de roodheid der oogen? Immers, bij degenen, die bij den wijn vertoeven, bij hen die komen om gemengden drank te zoeken. Daarom zie den wijn niet aan, als hij rood is, als hij in den beker zijn verve geeft, als hij rechtop gaat. In zijn einde zal hij zijn als een slang, en u bijten, en u steken als een adder; uwe oogen zullen naar vreemde vrouwen zien, en uw hart zal verkeerdheden spreken, en gij zult zijn als een, die op zee in het opperste van den mast slaapt" (Spr. 23 : 29 v.v.).

Tot Lemuel heet het: »Het komt den koningen niet toe, wijn te drinken, en den prinsen sterken drank te begeeren, opdat hij niet drinke en het gezette vergete, en de rechtzaak van alle verdrukten verandere. Geeft wijn dengenen die bitterlijk bedroefd van ziel zijn, opdat hij drinke en zijne armoede vergete" (Spreuk. 31 : 4 vv.)

Of hoor wat Jesaia zegt van de dronkaards onder de vromen: »Ook dwalen deze van wijn en zij dolen van sterken drank; de priester en de profeet dwalen van den sterken drank; zij zijn verslonden van den wijn. Alle tafelen zijn vol van uitspuwsel!" (28 : 7).

En zoo weerklinkt het heel de Schrift door.

Altoos heilige toorn tegen de zonde in de huwelijksliefde, welke is echtbreuk en hoererij, en daarnaast heilige toorn tegen de zonde in het drinken, welke is brasserij en dronkenschap.

Maar zoomin om echtbreuk en hoererij de liefde in het huwelijk verboden is, maar integendeel het huwelijk in eere staat, zoo ook wordt om die brasserij en dronkenschap en haar schrikkelijke gevolgen, de wijnstok zelf nimmer gevloekt, maar als een plantinge Gods geëerd, en op alle manier tot in het heilige ingedragen.

God had Kanaan voor Israël uitverkoren, en aan Abraham, Izaak en Jacob gezworen dat Hij het hun nakomelingen geven zou, en toen de verspieders in de woestijn terugkwamen, was het eerste wat ze uit het heilige land meebrachten, een zware druiventros van Eskol, zooals er nu nog trossen van twaalf pond bij Hebron groeien, met druiven als pruimen zoo groot.

God gaf aan zijn volk een *wijnland* bij uitnemendheid, een land dat eeuwenlang zelfs om zijn edele wijnsoorten boven alle omliggende landen uitstak.

De wijnbouw was dan ook bij Israël tot zelfs in de Goddelijke wet geregeld; wijn werd in de offerande gemengd; de vrucht van den wijnstok werd aan de armen toebedeeld, aan den wijnstok ontleenen de Godsgezanten hun beelden; en als Jezus komt blijft de wijnstok dezelfde hooge plaats innemen. De roode wijn beeldt ons in het Sacrament *zijn bloed* af, en nog steeds klinkt het ons allen in het oor: »Ik ben de ware wijnstok, en gij zijt de ranken."

Te willen beweren, dat de Heilige Schrift het matige gebruik van wijn verbiedt, is dan ook een zoo ongehoord geweld aandoen aan wat heel die Schrift ons én reëel én symbolisch van den wijn meldt, dat het ons niet lust aan de bestrijding van deze valsche voorstelling een woord te verspillen.

Alleen spreken we het met eenigen ernst uit, dat wie zoo den zin en de beteekenis der Schrift geweld aandoet, zijn eigen zaak niet *sterkt* maar *verzwakt*.

Het feit is niet te weerspreken: God heeft den wijnstok in Israël doen groeien, niet enkel voor de rijken maar voor heel het volk, zoodat »neerzitten onder zijn vijgeboom en wijnstok" in Israël spreekwoordelijk was. Christus heeft dien wijnstok in Israël niet uitgeroeid, maar van zijn vrucht gedronken. En die in Palestina den wijnstok ten leste heeft uitgeroeid is *Mahomed*.

Niet het *Evangelie*, maar de *Koran*.

En evenzoo bederft men zijn eigen zaak door te beweren, dat er als de Schrift van *wijn* spreekt, geen sprake is van eigenlijk gezegden *wijn*, maar óf van druiven, óf van druivensap, maar in elk geval van het ongegiste. Iets wat men thans zooveer drijft, dat in Engeland vele onthouders geen wijn bij het heilig Avondmaal willen gebruiken, maar voor den wijn een anderen drank in plaats stellen.

Natuurlijk is deze zaak niet uit te maken met beroep op een enkele Schriftuurplaats; maar wordt door wat de Schrift in het gemeen van den wijn meldt, beslist.

Dat poogt men wel, en verwijst dan bij voorkeur naar Deut. 32 : 32 en Spr. 23 : 31.

Nu lezen we in Deut. 32 : 32: »Hun rotssteen is niet als *onze Rotssteen*, zelfs onze vijanden rechters zijnde, want *hun wijnstok* is uit den wijnstok van Sodom. Hun wijn is vurig drakenvenijn en een wreed adderenvergif."

Dit nu verstaat men van eigenlijken wijn; maar het verband toont duidelijk, zooals Calvijn en alle goede uitleggers aangeven, dat deze wijn hier *zinbeeldig* is bedoeld van het volk zelf.

En dat dit wel zoo moet opgevat, kan een ieder inzien die even nadenkt.

Er gaat toch vooraf: »Hun rotssteen is niet als onze Rotssteen", en daarop volgt: »hun wijnstok is uit Sodom", d. i. *niet als onze wijnstok*.

Is nu die *Rotssteen* hier in eigenlijken zin bedoeld? Immers neen. Deze *Rotssteen* doelt hier op God. Dus kan ook de *wijnstok* niet van een eigenlijken wijnstok gezegd zijn, maar moet doelen op het *volk zelf*; evenals elders het volk van Israël een *wijngaard des Heeren* heet.

En evenmin vordert men hier iets met een beroep op Spreuken 23 : 31, waar staat: »Zie den wijn niet aan als hij zich rood vertoont, als hij in den beker zijn verve geeft, als hij rechtop gaat, in zijn einde zal hij zijn als een slang."

Dat hier geen sprake is van gewoon gebruik van den wijn, is duidelijk. Gold dit woord toch als een verbod tegen alle drinken van rooden wijn, dan zou de Heere Jezus nimmer wijn gedronken hebben. En in het roode zit het natuurlijk evenmin, want aan *witten* wijn bedrinken de brassers zich minstens evenzeer.

Ook zit het niet in die woorden: *als de wijn rechtop gaat*, want naar de beste uitleggers doelen deze woorden op den *straal van den wijn* bij het inschenken, die daarom aan een slang doet denken, en met een slang vergeleken wordt.

De Joden dronken niet uit *glazen*, maar uit metalen *bekers*. Ze zagen de fonkeling van den wijn dus in den beker slechts van boven af, en de meeste kracht oefende de aanblik van den wijn *onder het inschenken*. Er staat dan ook een Hebreeuwsch woord dat niet *opgaan* (alah) maar *gaan* (halak) beteekent.

En is hier sprake van mannen, die »*komen om gemengden drank na te zoeken*" (vs. 30), wat wij zouden noemen, opzettelijk naar wijnhuizen gaan, om als echte proevers, zich eens aan den wijn tegoed te doen, en dan al hun oog op den wijn te richten, zich door het gezicht van den wijn te laten ontvlammen, en zich aan dronkenschap over te geven.

Gods Woord is te heilig, om het op zulk een wijs te exploiteeren, en we herhalen het, wie met Gods Woord ook hier de zonde bestrijden wil, vindt daarvoor in de Schrift al wat hij noodig heeft, woorden van ernst, woorden van heiligen toorn, woorden van straffende vermaning; maar men vervalsche den inhoud van het Woord niet door ons te willen diets maken, dat de Schrift het *wijngebruik als zoodanig* verbiedt, of althans het *gebruik* van gegisten wijn op zich zelf zondig keurt.

Nooit, nimmer wordt eenig misbruik van sterken drank of van wijn in de Heilige Schrift verontschuldigd, of ook maar vergoelijkt.

Volgens de Schrift kan dit misbruik zelfs buiten het Koninkrijk Gods sluiten en op verlies van eeuwige zaligheid te staan komen.

Maar dit alles neemt het feit niet weg, dat in het door God aan Israël gegeven land, wijn een der edelste producten was, als gegiste wijn in dagelijksch gebruik gedronken werd, in den tempeldienst was geheiligd, en in heel de zinnebeeldige voorstelling van het heilige, zoo onder Oud als Nieuw Verbond, was opgenomen.

Schuld beleden.

In ons No. 948 moesten we tot ons leedwezen protest aanteekenen tegen de praktijken van de heeren Langereis en De Koning, die te Grand-Rapids, aan hun magazijn in de Devision-street, Staten-Bijbels van de editie-Brummelkamp, verkochten alsof het Bijbels van de *Flakkeesche editie* waren, Bijbels die bijna de helft in prijs scheelen.

Naar aanleiding hiervan ontvingen we deze week van genoemde heeren dit schrijven.

Tot ons innig leedwezen lazen wij uw schrijven a. g. onze firma in zake den Bijbel. In vollen gemoede verklaren wij WelEerw. Heer, dat in 't minst ons doel niet was om bedrog te plegen, maar dat het slechts een domme fout was door onzen klerk gemaakt, die in de veronderstelling verkeerde, dat de omschrevene Bijbel uwe uitgaaf was. Nederig en minzaam vragen wij UEerwaarde excuus voor deze fout, u bij herhaling verzekerende, dat in 't minst geen bedrog of misleiding ons doel was. Wij hebben in alle Holl. bladen in Amerika de fout bekend gemaakt en verzoeken UEerwaarde minzaam, zulks ook in *De Heraut* te berichten, opdat onze naam niet beklad worde.

Uwe nederige Dienaars,
LANGEREIS & DE KONING.

Hiermeê is deze droeve zaak alzoo de wereld uit, altoos in de onderstelling, dat de koopers van den verkeerden Bijbel, voor zoover ze aan de firma bekend zijn, thans den *Flakkeeschen Bijbel* in ruil voor wat ze ontvingen verkrijgen.

Is dit, gelijk we vertrouwen, geschied, dan vervalt onzerzijds uiteraard alle klacht.

Slechts zij het aan de firma aangeraden, in de toekomst er vooreerst geen domme klerken op na te houden, of, heeft men er zulk een, en wil men dien niet wegzenden, aan zulk een »dommen klerk" niet het opstellen, doen drukken en uitgeven van de aanbiedingsbiljetten der firma over te laten.

De zaak was toch niet deze, dat er in den winkel bij vergissing een verkeerde Bijbel was afgeleverd, maar dat een aanbiedingsbiljet namens de firma was rondgezonden, waarin een verkeerde Bijbel werd *aangeboden*.

Henry van Stackhouse.

De heeren Kemink en Zoon te Utrecht hebben een voorzeker grootsche, maar daarom wel eenigszins gewaagde onderneming op touw gezet. Ze willen een herdruk leveren van het groote *Bijbelwerk van Henry van Stackhouse*, door Prof. Bavinck met een rijk, vooral historisch rijk gestoffeerd voorwoord ingeleid.

De uitgave geschiedt in royaal quarto. Elke maand komt een aflevering van 16 vel druks. Elk vel kost *zes cent*. Dus de 16 vellen *f* 0.96.

Het geheel zal 2400 vel bedragen, over 12 à 13 jaar loopen, en in het geheel kosten 2400 × *f* 0.06 = *f* 144.

Wil men slechts voor drie Bijbelboeken inteekenen, dan wordt de prijs op zeven en een halven cent per vel gesteld. Doch natuurlijk, aan zulk een inteekening heeft men niets, daar men de Bijbelboeken niet kan uitkiezen, maar in volgorde moet nemen, zooals ze uitkomen.

Alzoo blijft het feitelijk een uitgave van *honderd vier en veertig gulden*, waarbij dan nog de banden komen, zoodat het over de *honderd zestig gulden* loopt.

Of zulk een somme gelds nu in onze dagen voor dat werk door een genoegzaam aantal Gereformeerden zal kunnen worden gekweten, betwijfelen we wel eenigszins.

Wat we hebben moeten, is een *Bijbelwerk* voor onzen tijd, bijgewerkt tot op onze dagen, berekend op de behoefte van het oogenblik. En dat zal er ook komen. Slechts dient nog wat geduld geoefend.

Doch zelfs voor zulk een nieuw *Bijbelwerk*, in Gereformeerden trant, zouden wij een uitgave van *f* 160 haast niet durven vergen.

Minstens toch moeten van zulk een werk 2000 ex. verkocht worden, zal het doel treffen en invloed oefenen, en dit zou ons Gereformeerde volk op een uitgave van 2000 × *f* 160, d. i. op *drie tonnen gouds en meer te staan komen*.

Zijn daar de tijden naar?

En waar reeds voor een Bijbelwerk van *onzen* tijd zulk een uitgave allicht bezwaar zou opleveren, is het dan zoo zeker, dat er althans de helft, zegge: *anderhalve ton gouds* beschikbaar zal zijn voor een werk, dat slechts tot op de helft der vorige eeuw loopt, en in zijn saamstelling zooveel bezwaren oplevert?

Zeker, we zeggen met Dr. Bavinck, het is nog het beste, dat er op dit oogenblik is.

Op deze wijze is de Nederlandsche uitgave van de Bijbelverklaring van Henry eene saamlezing geworden van al wat er tot het midden der vorige eeuw toe voornamelijk in Engeland en Duitschland op het gebied der schriftuitlegging geleverd was. Daardoor heeft dit werk een omvang gekregen, welke dien van verre de meeste Bijbelverklaringen overtreft. Zelfs is het daardoor zoo ongelijksoortig geworden, dat het onmogelijk is, om over al de bewerkingen van de verschillende Bijbelboeken eenzelfde oordeel te vellen [1]). Bovendien, geen enkele uitlegging, ook de beste niet, heeft een gezag en waarde als de Schrift, welke ze verklaart; zij is en blijft een menschenwoord. De aanteekeningen van de verschillende uitleggers, de vertoogen van Stackhouse en ook de verklaring van Henry zelven behooren steeds met oordeel des onderscheids gelezen te worden. Maar desniettemin is de Bijbelverklaring van Henry in volledigheid, in duidelijkheid, in vertolking der Schrift als het Woord Gods, en in hare toepassing op het leven door geen der latere, populaire Bijbelverklaringen overtroffen geworden. De Schrift heeft zoo velerlei bestemming. Zij is een boek uit het verleden, maar ook voor het heden en voor de toekomst. Zij is een licht voor den enkelen geloovige en een schat voor de gansche kerk van Christus. Zij is een woord voor alle tijden en een gids in alle toestanden des levens. Zij dient tot vertroosting en vermaning, maar ook tot onderwijzing en leering. Zij komt tot gezin en tot maatschappij, tot kerk en tot school. Zij is in één woord de sprake Gods tot de menschheid. Van die veelzijdigheid der Schrift doet de Bijbelverklaring van Henry ons iets verstaan. Zij is letterlijk en practicaal, uitleggend en toepassend, onderwijzend en vertroostend. Zij vertolkt de Schrift als de kracht Gods tot zaligheid een legelijk die geloott, als het Woord Gods, dat eeuwiglijk blijft!

Ons zal het dan ook verblijden, als dit werk slagen mag. Het zal als een wonder in onze oogen zijn.

Nut zal het zeer zeker stichten.

Maar de uitgevers mogen het ons ten goede houden, dat we vooralsnog een afwachtende positie innemen.

Vooral nu men de uitgave zoo overdreven royaal opzette. De druk toch is zoo massief en kolossaal groot, dat zonder moeite dezelfde inhoud *in de helft van den omvang ware te leveren geweest*; iets waardoor de toch al zoo gewaagde onderneming zeer zeker beter kansen zou hebben gehad.

Er staat op een pagina van dezen druk in royaal quarto bijna evenveel als op een gewone octavo bladzijde uit *E Voto*.

[1]) Vergelijk reeds Heringa, Bijbelsche Uitlegkunde door Georg Friederick Seiler. Uit het Hoogduitsch, met aanteekeningen en bijvoegselen van Jodocus Heringa. Leiden, Houkoop 1804 bl. 519 v.

Zending-critiek.

In de *Utr. Kerkbode* bespreekt Ds. Klaarhamer op uitnemende wijze de critiek, die gedurig op de Zendings-Deputaten wordt uitgeoefend.

Critiek acht ook hij ten deze onmisbaar:

Of er dan geen kritiek moet zijn? Wel zeker. Die is hoog noodig en goede kritiek heeft steeds zeer goede vrucht gehad.

Zij behoort tot die »tucht", die naar Gods bestel tot vrucht heeft de opscherping der onderlinge liefde en een toenemen in goede werken.

Zij is als eene wachteres ter rechter en ter linkerhand, die voor afdwalen behoedt en nu eens met zachter dan met scherper prikkel dwingt, om op het rechte pad te blijven.

Die kritiek, die beoordeeling der handelingen van deputaten, ook van de Deputaten tot de Zending, moet dan natuurlijk allereerst komen van de Kerken door middel van haar wettige organen n.l. haar Kerkeraden.

Voorlichting zal dezen daarbij hoog noodig zijn. En nu ligt het zeer stellig op den weg der kerkelijke bladen, om die vergaderingen der opzieners met *goede, zaakkundige* voorlichting te dienen.

En indien dan eenige Kerkeraad zijn oordeel over een of andere handeling van Deputaten, bijv. tot de Zending, hun bekend maakt, dan zou 't ons zeer tegenvallen, indien zulks niet door die deputaten met dankbaarheid en blijdschap werd aanvaard, en dan zouden zij zeker op zulk een oordeel of beoordeeling letten en er zoo mogelijk winste mede doen.

Het zou toch een zeer verblijdend en bemoedigend bewijs voor hen zijn, dat de hun opgedragen taak de belangstelling der Kerken heeft, en dat er meegeleefd en daarom medegedacht en medegeoordeeld wordt.

Dit neemt echter niet weg, dat hij wel eenige *critiek* op die *critiek* geoorloofd en noodig acht.

Maar dan *goede* kritiek en die ook *billijk* is.

Het komt ons voor, dat de beoordeeling van den arbeid der Deputaten voor de Zending die beide eigenschappen niet zelden mist.

Men beoordeelt vaak die Deputaten, alsof zij konden doen, *zooals zij maar willen*. Terwijl hun toch *voorschreven* is, *wat* zij doen mogen.

Natuurlijk heeft de Synode hen vrijgelaten, om zelf de *wijze* van doen te bepalen.

Daarbij zijn zij gebonden door allerlei antecedenten, door allerlei bestaande gewoonten enz. Zij arbeiden immers voort in het werk, dat vroeger deels door een vereeniging deels door een deel Kerken geschiedde.

Zij hebben te arbeiden voor Kerken, die nog nauwelijks eenig begrip van dezen arbeid hebben, die volstrekt nog geen klaar inzicht hebben in den omvang, de wijze van uitvoering, de kosten en krachten voor deze taak noodig.

Zij hebben het werk gevonden nu juist niet precies in een toestand, dat men kon zeggen: alles en ieder staat op de juiste plaats en er is geen vuiltje weg te stoffen.

Zij kunnen het toch ook niet helpen, dat er 17 man zijn belast met een werk, dat opperbest door een vijf- of zevental Broeders kon verricht. Zeventien broeders, die naar alle windstreken door het land verspreid zijn.

Zij kunnen 't toch niet helpen, dat de synode Broeders gekozen heeft, die op een der hoofdpunten van hun mandaat in *drie* groepen of richtingen verdeeld zijn.

Als men dit alles in aanmerking neemt, dan moet men respect hebben voor den moed en de liefde dezer mannen, om onder deze omstandigheden deze taak te aanvaarden én vol te houden.

En zij verdienen dunkt ons — en niet 't minst de leden van hun moderamen — den dank der Kerken voor al den arbeid door hen met zooveel trouw en toewijding verricht, en zij hebben waarlijk aanspraak op de voorbede van hen, die wat voelen voor de vergadering, de planting van Kerken, voor de komst van 't Koninkrijk Gods.

Men wil van hen meer mededeelingen.

Jawel. Doch zoo iemand, dan hebben *deze* Deputaten te bedenken, dat alle dingen wel oorbaar zijn, maar dat niet alle dingen stichten.

Daarbij wat zullen zij altijd mededeelen? Het gaat er in menig opzicht mede, als met een geneesheer, die telkens een publiek bericht omtrent den toestand eener kranke moet geven, die aan een zeer slepende ziekte lijdt.

De eene dag is meestal gelijk de andere, zoodat hij wel niet anders kan mededeelen dan: de toestand blijft onveranderd.

Als men ook eenmaal zijn zaken laat doen door een zaakgelastigde, dan dient men den man te vertrouwen en al houdt men dan een oog in 't zeil, men laat *hem* handelen en op de gezette tijden zich verantwoorden.

Het is al weer niet de schuld van Deputaten, dat er geen Classe of Synode is aangewezen, aan welke zij in de 3 jaren, dat er geen Generale Synode saamkomt, rapporteeren kunnen en met welke zij in moeielijke gevallen of in gevallen, waarin hun mandaat niet voorziet, kunnen raadplegen en door welke zij gemachtigd kunnen worden, enz.

Of nu deze critiek *geheel* voldoet aan den door Ds. Klaarhamer zelf gestelden eisch, dat alle critiek *goed* en *billijk* zij, willen we niet uitmaken.

Hij zal toestemmen, dat zoo alle deze rubrieken voor critiek moeten wegvallen, er letterlijk niets voor critiek overblijft.

Vraagt men ons, of wij dan wel al de schuld bij Deputaten zoeken?

In het minst niet.

Doch hier juist zit de kneep.

De critiek moet toezien, dat ze geen persoonlijk karakter drage en de Deputaten niet aantast. Ze moet *zakelijke* critiek zijn. Critiek, die uit *de beginselen* critiseert, en opbouwt. Critiek, die alles onderzoekt en het goede behoudt. Critiek, die een openbaring der geesten is en zoekt naar het licht des Geestes. Critiek, die het vuur van den Zendingsijver niet blusscht, maar met *zuiverder vlam* doet branden.

En zulk een critiek, we zijn er zeker van, roept ook Ds. Klaarhamer met alle macht in.

Hij, én *onze Deputaten*.

Uit de Pers.

Ook *de Bazuin* laat zich bij monde van Ds. Gispen, hooren, over de vraag in ons vorig nummer besproken, of de Synode der kerken niets anders moet zijn dan een registreeringscommissie voor het oordeel der kerkeraden.

Hij zegt er dit van:

In de Kerkorde zijn de bevoegdheden der onderscheidene kerkelijke vergaderingen vrij duidelijk omschreven, en wordt nadrukkelijk bepaald, dat men op de meerdere vergaderingen alleen zulke zaken mag behandelen, die op de mindere vergaderingen niet afgehandeld hebben kunnen worden, of die tot *de kerken der meerdere vergaderingen in 't gemeen behooren*; Art. 30.

Er wordt dus ondersteld, dat er zaken voorkomen, die tot de kerken in 't gemeen behooren, en door eene meerdere vergadering beslist kunnen worden, zonder vooraf op een mindere vergadering behandeld te zijn.

Nu kunnen de gedachten uiteenloopen over de vraag: welke zaken tot de kerken in 't gemeen behooren? Maar er kan geen verschil zijn over de vraag, of de meerdere vergaderingen bevoegdheid hebben zekere zaken te behandelen, die op de mindere vergaderingen niet in behandeling geweest zijn, mits het maar vast sta, dat die zaken tot de kerken der meerdere vergaderingen in het gemeen behooren.

Kerken der meerdere vergaderingen zijn niet de plaatselijke kerken hoofd voor hoofd, maar de plaatselijke kerken *in meerdere vergaderingen saamgekomen*. Hierover kan, dunkt mij, ook geen verschil van meening bestaan.

De tegenwoordige wijze van doen, wordt dus niet verreisch door eenige bepaling der Kerkorde.

Daarmede is echter nog niet gezegd, dat zij verkeerd is. Al wat nieuw is, is daarom nog niet te veroordeelen. Als concessie aan den tijdgeest is zij wellicht verstandig te noemen.

Maar dat zij ook eene schaduwrijde heeft, kan bij eenig nadenken, moeilijk ontkend worden.

Om met het minste te beginnen, het Deputaten- en Rapporten-stelsel is zeer kostbaar. De rekening van drukwerk enz. die de Generale Synode te vereffenen heeft, wordt daardoor eerbiedwaardig hoog.

Uit een practisch oogpunt is deze wijze van werken ook niet bevredigend.

Er wordt aan elken kerkeraad één exemplaar van een rapport gezonden.

In kleine kerkeraden komt dit natuurlijk in de handen van den predikant. Deze is, althans waar het wetenschappelijke aangelegenheden betreft, het oog en de mond van den kerkeraad, en pleit voor of tegen op de Classicale vergadering,

In groote kerkeraden daarentegen mist de toezending van zulk een rapport bijna geheel het doel. Men kan het ter visie leggen voor de leden. En zoo het in bespreking komt in de vergadering, wordt er dikwijls over gesproken op eene wijze, die duidelijk bewijst, dat er broeders zijn, die noch het wezen noch de strekking van het in het rapport voorgestelde begrijpen, terwijl de invloed en het vertrouwen in de predikanten in zulke groote vergaderingen, uit den aard der zaak niet zoo groot is als in plattelandskerkeraden.

Ook bevredigt het niet in zulke gemeenten, waar de leden opgevoed zijn in de gedachte, dat ook zij, hoofd voor hoofd, over alle zaken die de kerken in 't gemeen raken, hun gevoelen moeten uitspreken, of zelfs hun stem hebben uit te brengen. De kerkeraden van zulke gemeenten dienen, om allen te bevredigen, die rapporten in leden-vergaderingen te bespreken, en een soort van plebiscit er over te houden. Men zou, om bij zulk een stand van zaken doeltreffend te werken, de rapporten bij duizendtallen moeten laten drukken, de leden, zooveel mogelijk, in de gelegenheid stellen in het bezit van een rapport te komen, opdat ze het thuis konden overwegen, om zoo voor het oordeelen in eene leden-vergadering rijp te worden.

Natuurlijk is bij zulk eene manier van werken geen sprake meer van eene Gereformeerde kerkregeering. Het Independentisme heeft in zulke gemeenten zijn intrede gedaan.

Voeg hier nu bij, dat zoolang de Gereformeerde Kerkenordening nog onder ons werkt, toch altijd de kerkeraden en afgezondenen naar de meerdere vergaderingen, bij het beoordeelen der dingen die aan de orde zijn en bij het uitbrengen van hun stem, in de eerste plaats zullen moeten vragen: wat wil de Heere; wat is het meest in overeenstemming met Gods Woord; met de Gereformeerde beginselen, het kerkrecht en de Kerkenordeningen, onder de Gereformeerden geldend? Zij zullen stemmen naar hun geweten, en de persoonlijke verantwoordelijkheid van hun stem willen en moeten dragen.

Indien dus bepaalde zaken door bevoegde mannen bestudeerd worden en de vrucht hunner studie, in een rapport, aan de kerkeraden wordt medegedeeld, is die arbeid stellig hoog te waardeeren, en de ondervinding heeft de waarde van dien arbeid, in sommige gevallen, reeds overvloedig bewezen. Maar er zijn ook lijvige rapporten, keurig op best papier gedrukt, naar de snippermand gegaan. Olie en arbeid ging daarmede verloren. En dit kan niet anders. Want rapporten binden niemand. Elk lid van den kerkeraad en elk lid van eene meerdere vergadering heeft het recht een gevoelen voor te staan en te verdedigen, dat het tegenovergestelde bevat van het in 't rapport voorgestelde.

Indien het toch anders ware, indien men in de gemeenten, of in de kerkeraden, de zaken die de kerken in 't gemeen raken, met meerderheid van stemmen kon, beslissen, dan waren de meerdere vergaderingen geheel overbodig. Men had dan slechts noodig een algemeen bureau van stemopneming, dat proces-verbaal opmaakte van de stemmingen in de gemeenten of in de kerkeraden, en mededeelde, hoeveel stemmen *voor* en hoeveel stemmen *tegen* een voorstel waren uitgebracht, waaruit dan bleek, of de voorgestelde regeling aangenomen of verworpen was.

Zulk een wijze van doen zou echter niet zijn naar hetgeen ons Christus onze Eénige Meester geleerd heeft. Hij toch wil, (zie art. 30 onzer Gel. Bel.) dat de ware kerk geregeerd worde naar de geestelijke politie, die Hij in zijn Woord ons geleerd heeft, en wel door Dienaars of Herders en Ouderlingen en Diakenen, die zijn als de Raad der kerk. En in art. 31 wordt uitgesproken, dat deze Dienaars, in wat plaats ze zijn, macht en autoriteit hebben, en wel dezelfde macht en dezelfde autoriteit, *opdat de Heilige Ordinantie Gods niet geschonden worde*; waaruit dan weder volgt, dat »een ieder de Dienaren des Woords en de Ouderlingen der kerk in zonderlinge achting behoort te hebben, om des werks wil dat zij doen, en in vrede met hen te zijn, zonder murmureering, twist of tweedracht, zooveel mogelijk is".

. . . . . .

Of nu onze tegenwoordige wijze van werken met deze grondregelen en onveranderlijke beginselen in overeenstemming is, komt mij wel eens twijfelachtig voor. En daarbij heeft zij deze groote schaduwzijde, dat zij onze huiselijke oneenigheden op straat brengt. De groote klok brengt er het gansche land mede in kennis. We krijgen, om het eens op z'n Amsterdamsch uit te drukken, een »standje voor de deur", iets dat minder verkiezelijk is, vooral als men in eene fatsoenlijke buurt woont.

De juistheid van deze critiek springt in het oog.

Alleen mag betwijfeld, of Ds. Gispen terecht deze neiging verklaart uit de methode, om door een behoorlijk rapport van Deputaten de behandeling van gewichtige, diep ingrijpende en zeer saamgestelde onderwerpen, vooral wat de formuleering der gedachten betreft, te laten voorbereiden.

Het kwaad waarop hij doelt, kan toch ook op zichzelf uit die rapporten voortspruiten, maar alleen uit de publiciteit aan die rapporten gegeven, alvorens ze in de Synode ter tafel komen.

Stel toch, dat ze alleen schriftelijk ter Synode